

HET DANSENDE HEDEN

Katrien Vermeires *Godspeed*

I/

Het natuurgebied, alleen al de naam ervan, wekt de stemming op van grootsheid. Op promotiefoto's pronkt het park – sinds 1934 een beschermd natuurgebied dat ongeveer 9 miljoen bezoekers per jaar ontvangt – met herfstkleurige boomtoppen, gehuld in smokerige nevel. De privé-gids, een gewezen ranger, vertelt dat de mistige sluier het duidelijkst zichtbaar is 's morgens na regenval. Ze is het resultaat van warmvochtige lucht uit het zuiden, afgekoeld door de hoogten van verderop gelegen bergen.

Hij is het gewend om nieuwkomers de mateloosheid van het park te laten aanvoelen. Voor de hoge prijs van zijn gidsbeurt word je ondergedompeld in de onoverzichtelijkheid van 'zijn' woud. Met graagte laat hij de geurige overdaad aan groen op je inwerken. Als er iemand is die kan uitleggen dat dit woud een levend organisme is, dan hij. De aanwezigheid van de zwarte beer doet hij af in vier zinnen, maar liefdevol wijst hij je op de variëteit aan salamanders. Nu en dan wijst hij zwijgzaam omhoog naar wiegende boomkruinen, in de hoop een van zijn geliefde vogelsoorten te kunnen aanwijzen.

Stilaan wordt duidelijk dat je geen entree betaalde voor het park, maar voor de portee van zijn woorden. Met zijn bedachtzame liefde voor het woud – je denkt spontaan aan de spinsels van Emerson, het hutje van Thoreau – lijkt hij hoe dan ook geen Amerikaan. De bomen, het bos, de dieren: de ranger heeft ze pas na overpeinzing een zorgvuldige plaats gegeven in zijn spreken. Het is verbazingwekkend hoe zijn verwondering, ondanks alle overdracht aan biologische feiten, overeind blijft. Hoe nederig ook hij zich door het gebladerte beweegt.

Ergens halfweg de verkenningstocht houdt hij halt. De religiositeit van het door hem geënceneerde ontzag blijkt plotseling al te waarachtig.

'You see, for me all this was created by God.'

Nu wordt gezwegen – schroomvalliger wellicht dan gewild. Niemand verkiest hem bij te vallen, laat staan tegen te spreken. Het respect voor deze bedachtzame gids slaat om in ongeloof, stille huiver ook. De ranger, de minzame natuurfilosoof blijkt een creationist van het eerste uur. De wanorde van het woud, de zichtbare ordeloosheid waarover hij zo vol bezieling sprak, verdubbelt in omvang.

Na enkele uren stappen wordt de parkeerplaats, het startpunt, opnieuw bereikt. Vertrouwd terrein wordt herwonnen, de herinnering aan Bijbelse oerchaos, Genesis enzo, echoot na. Een verkenningstocht lang is zijn aanmerking, als een ongeriefelijk en loodzwaar attribuut, meegedragen. Wanneer afscheid genomen wordt, is zijn ceremoniële argeloosheid andermaal verpletterend.

'Godspeed.'

Het woord komt aangewaaid uit een ver, eeuwenoud verleden. Uit zijn mond klinkt het vanzelfsprekend, achteloos zelfs. 'Godspeed' is een christelijke begroeting die zoveel betekent als

'het ga je goed' of 'veilige reis'. Naast het evidente woord 'God' hoor je erin het oud-Engelse 'spede' weergalmen, dat wijst op geluk of voorspoed. 'Moge God je geluk bespoedigen.' Zoiets ongeveer.

In Engelstalige Bijbels wordt het woord wel eens gebruikt in de tweede brief van Johannes, wanneer deze zich richt tot een onbekende christengemeente. 'Wie niet bij de leer van Christus blijft maar verder wil gaan, heeft God niet. Wie bij die leer blijft, heeft zowel de Vader als de Zoon. Als er iemand bij u komt die deze leer niet uitdraagt, ontvang hem dan niet in uw huis en groet hem niet, want wie zo iemand groet, is medeplichtig aan zijn kwalijke praktijken.'

De onmin die deze passage herbergt, wordt door sommigen bewust nagestreefd. 'Godspeed' wordt in bepaalde kringen dan gebruikt als een barre code, een verdoken verwensing om ongelovige buitenstaanders op hun nummer te zetten.

'Ik heb medelijden met je, onwetende.' Zoiets dus.

II/

Op hoeveel medelijden mag de onwetende rekenen? Hoeveel erbarmen wordt hem, die niet geloven wil, geschonken? Net zoveel, minder of meer als hij die geen weet wil hebben van harde wetenschap?

Voor de ranger volstaan de feiten niet. Aan de veelvoud van leven en de overweldiging van natuurlijke schoonheid is een grens gesteld. Ergens wordt deze wereld teruggeworpen op zichzelf. Moeiteloos brengt hij de beperking ervan in. 'Dit alles werd gecreëerd door God.'

Voor de antropologe ging met 'dit alles' de wereld open. De epifanie die zij in het natuurgebied beleefde, was geen verdichting, maar naakte waarheid. In de omgeving van het houten zomerhuisje dat haar familie al ruim 30 jaar huurde, zag ze iedere vakantie lichtjes flikkeren. Niet zomaar als in een lumineuze wirwar, een overdaad flitsjes door elkaar gehutseld. Nee. Elke nieuwe zomer zette ze zich met haar familieleden op het planken terras om daar, in totale duisternis, 'The Light Show' te bekijken: de graduele opkomst van ontelbare, synchroon opflitsende lichtjes. Periodes van ondoorgrondelijke duisternis wisselen af met ritmisch pulserend, weinig of meer op elkaar afgestemd geflikker.

Haar Light Show is er nog steeds te zien. Elke maand juni wordt de omgeving van het vakantieplaatsje van haar familie, bevolkt door honderden nieuwsgierigen die het fenomeen in levende lijve willen aanschouwen. Een flauwrood lampionnetje wordt hen in de hand gedrukt en weg zijn ze – het donker in, de witgelige flitsjes achterna. De meesten onder hen gaan, deels uit angst voor ratelslang en zwarte beer, niet verder dan een kilometer het woud in. Pas veel verder opent de donkerte, het flitsend gewemel zich in alle pracht.

Dit wonder doorgronden, daar was het haar om te doen. Ze stelde het zich voor als onderwerp van een studie, die de sprong kon wagen van een lichtgezinde zomerjeugd naar het gewichtige domein van eminente wetenschap. Het kon niet anders of deze onthutsende vorm van samenspel had ons, mensen, iets te vertellen over een andere orde van manifestatiedrang, massa, macht.

Zo klonk het tien jaren geleden. Nu heeft ze de hardgekookte vragen achter zich gelaten. Een nieuw fenomeen, verontrustend, trekt haar aandacht: de geleidelijke emigratie en afname van het fenomeen. Er is nog te weinig materiaal voorhanden om dit fenomeen af te schuiven op lichtvervuiling, maar toch. Ze staat niet alleen met haar wanhoop. Collega's wereldwijd vertellen haar gelijkaardige verhalen. In Ban Lomtuan, Thailand, bijvoorbeeld wordt de Mae Klong rivier beschenen door fluo's van de plaatselijke horeca. De flitsjes die je er drie jaar geleden nog in overvloed kon zien, zijn nu verdwenen.

Ze is nuchter genoeg om geen overhaaste conclusies te trekken. Eerst dienen feiten verzameld, tabellen vervaardigd, evoluties uitgetekend. Ze geeft toe: wetenschappers mogen niet onwetend zijn, zij behoeven geen medelijden. Maar het wetenschappelijk onderzoek is nog te jong om het verleden in ogenschouw te kunnen nemen. Het materiaal dat zij en haar collega's verzamelden kan amper getuigen van een periode vòòr de lichtvervuiling, maar heeft er zich parallel aan ontwikkeld. Opkomst van kennis mengt zich in gelijke delen met de neergang van onderzoekstof.

Gelukkig is er Discovery Channel.

Het televisiekanaal wil uitgebreid aandacht besteden aan de flitsjes. De antropologe heeft haar verhaal verpand aan de zender. En dus kan, wil ze voor het ogenblik niet veel vertellen. Wat lijkt ze erg op haar naamgenoot uit het toneelstuk van Gertrude Stein: 'I know all the words that rhyme with bright with light with might with alright, I know them so that I cannot tell.'

Praktische tips over *waar* (Little River Road, Jakes Creek Road of misschien wel 'the wooded hillside to your left'), *wanneer* (begin tot eind juni, met een piek omstreeks de twaalfde) en *hoe* ('watch for the bears, be careful with your food and what you carry when hiking' of 'go in the daylight and become familiar with the area before you try it in the dark') wil ze wel geven. Verder stelt ze zich ontwijkend, misschien wel een tikje ontmoedigend op: 'Many have tried to video the overall display and as yet, none have succeeded other than short clips taken at close range. None show the thousands of lights. They are very difficult to film.'

Ze weet waarover ze spreekt. Maar ook: waarover ze zwijgen moet. Discovery Channel heeft immers een stevig geëquipeerde cameraploeg voorzien. De zender zal (als enige, als eerste) haar Light Show op afdoende wijze in beeld brengen. Camera en wetenschap reiken elkaar de hand; samen zullen ze deze zomer de definitieve beelden van het wonder aanleveren. Alternatieve pogingen worden dan overbodig: na hen zal werkelijk niemand nog beter kunnen.

III/

Ook de wetenschapper beseft dat de lichtjes, klein als een vingertop, zich maar moeilijk in een beeldend kader laten pressen. Als geen ander heeft hij weet van het onwillige, dwarse gedrag van zijn onderwerp, dat zich aan elke menselijke maat onttrokken heeft. Alsof het ritmisch pulserende licht, eens op een onbewaakt moment, onze controleruimte uitgebroken is. Alsof het afscheid van ons nam en sindsdien (zijdelings, achteloos, maar wel zo zichtbaar) op een andere snelheid spoort.

De ranger zou zeggen: de snelheid van God.

Dat is: een haast, die niet de onze is.

God's speed.

Een leven lang is de specialist de essentie ervan op het spoor. Materiaal is door hem aangedragen, verschuivingen heeft hij in kaart gebracht. Met een overgave gelijk aan de liefde bewondert hij het golvende en pulserende licht, schrijft daarover vellen vol dure woorden. Maar over het wezen ervan, de kwintessens die hij als wetenschapper zo begeert, tast hij nog steeds in het duister. Zoveel heeft hij in het licht gekeken dat het hem duizelt in de ogen.

Eerst in zijn studiejaren, in de jaren 1970, werd met wetenschappelijk ontzag gesproken over de ritmische puls waarmee de lichtjes zich aan ons tonen. Zeker zijn we het gewend om boven onze hoofden een zwerm vogels te zien voortbewegen, daarbij plotse bochten, een ommekeer makend. We hebben ook weet van vissen die zich in een compact bewegende massa groter voordoen dan ze zijn. Maar synchroon flitsend licht is zo mogelijk nog raadselachtiger: het veronderstelt een gecoördineerde ritmische actie – een strakke tijdscode gekoppeld aan zin voor spontaniteit.

Toen de antropologe hem enkele jaren geleden wees op de aanwezigheid van lichtjes in het park, achtte hij het uitgesloten dat zijn lumineuze liefde zich ook dààr ophield. Zij van haar kant besepte niet goed dat ze totnogtoe de enige was die het bestaan ervan afwist. Hun beider ongeloof beroerde elkaar. Een trilling, omvangrijk, volgde.

Plotseling bevonden de lichtjes zich ook aan gene zijde van de oceaan, en niet enkel – zo hij aannam – in Azië. Deze flitsjes troepten niet zoals ginds bijeen in bomen of struiken, maar zweefden nonchalant door elkaar. Later onderzoek zou uitwijzen dat het synchrone flitsen niet ontstaat door, zoals in Azië, de inkorting van tijdsintervallen, maar dat de lichtpulsjes elkaar imiteren.

Hij vroeg de antropologe eerst om een gedetailleerde omschrijving, pas daarna reisde hij het licht tegemoet. Hij vertelt het verhaal graag en vaak: hoe hij argwanend was, voor de blokhut in slaap viel (jetlag) en pas vele uren wakker werd, begroet door een boel synchrone flitsjes. 'It flashed about six times and then the woods were completely dark. And then, it began again. It was one of the wonderful moments of discovery that come every now and then to a scientist.'

Sindsdien is een onderzoeksprogramma uitgetekend, met een leger studenten en vrijwilligers. Nog meer feiten, aantekeningen, foto's en video's werden hem ter analyse gepresenteerd. De specialist tuurt, allengs meer bevangen door de flitsende weerbarstigheid, voor zich uit en accepteert de ongrijpbaarheid. 'If there is a punch line to this story, it is this', zo zegt hij verguld, 'you don't need to be a scientist to make discoveries. All you need to do is be there, out in nature, walking and watching and observing and noting what for you is unusual.'

IV/

Er zijn.

Wandelen, observeren.

Jezelf openen voor het ongewone.

Is dat wat ze met mekaar delen, fotografen en wetenschappers? Het cliché wil dat fotografen de realiteit opbreken door ze met open armen tegemoet te treden. Net als wetenschappers zich eerst onbevangen opstellen en pas nadien – het gezicht op ernst – de feiten presenteren, houden ook fotografen zich in een groeve van de werkelijkheid op. Je kan het ook zo zeggen. Beiden zijn uit ijdel hout gesneden: ze doen zich voor alsof ze de realiteit eerbiedigen, maar achten er zich – publiekelijk soms, meestal heimelijk – superieur aan.

Nu en dan zijn subtieler vormen van verwantschap vast te stellen. Kijk naar de foto's die Katrien Vermeire maakt. Haar fotografie is geen zo'n vermeend karakterloze registratie van hoe de wereld ons toeschijnt. Net zomin spant ze zich in om onze ogen schoon te vegen met beelden die de realiteit een pathos schenken. Nog minder is ze geïnteresseerd in het isoleren van fragmenten die aan het blote oog ontspringen.

Veel aanspraak wil haar fotografie zelfs niet maken. Als haar zielsverwantschap met de wetenschap al ergens op berust, laat het dan dit zijn: de zin voor het experiment, het avontuur van de proefneming. Dat betekent niet zoveel als de gedurige calculatie van vermoedens of het nagaan van verwachtingen. Integendeel, het wijst op minder nog. Haar foto's kunnen de ongenoegzaamheid wel inzien van onze verlangens, door zich openlijk naïef op te stellen. Ze leggen de kijker een vinger op de mond, nog voordat deze zich kan afvragen welke orde in deze chaos heerst. Is het toegestaan om de reeds geschonden vragen over realisme, natuurgetrouwheid te verzwijgen om terug te keren naar de zegen van het louter aankijken?

Haar aanpak heeft al bij al iets van een afwerend gebaar. Op zoek naar *de* essentie, *het* juiste, laat staan: *een* betekenis, gaan haar foto's niet. De waarheid van een los moment, toch de doorsnee ervaring die fotografie ons schenkt, is in haar foto's niet met zoveel aandrang aanwezig. De beelden die ze maakt, willen alle macht over de zichtbare wereld uit handen schenken. Ze zijn niet gebaat bij een esthetische uitleg of zelfs de reductie daarvan tot nul. Eerder leggen ze zich, zoals de specialist van zoeven in retrospectief, neer bij de slagzin ervan. 'All you need to do is be there, out in nature.'

Kijk nu naar de vlinderlamp.

Ze staat daar precies zoals ze staat: verlaten, als door bladeren beschut. Geen persoon, amper een vlinder is in de omtrek te zien. Geen bedoeling, oogmerk ook. Louter de aanwezigheid van menselijke makelij (stof, lamp, doos, draad) wijst dat hier iets uitgetest wordt. Wat is het mikpunt van deze constructie? Waartoe dit lumineuze streven tussen donkerte van groen?

Net als de fotografe staat ook de vlinderlamp daar, in open natuur. De afwachtende houding die ze aannemen, is slechts ten dele de hunne. Veeleer wordt hen die van buitenaf door ons opgedrongen, terwijl ze zelf het stilstaan, het aanzien niet beu geworden zijn. Wat is hun intentie? Het is een vraag die *ons* beweegt, hen allerminst.

De vlinderlamp.

Een proefneming.

Het zelfportret.

V/

Er zit een zeker patroon in de manier waarop Katrien Vermeire de realiteit registreert.

Verwondering is vast haar thema, maar welke motieven neemt ze in gebruik?

Kijk naar het pad met de gelige flitsjes.

Dat de fotografe een respectvolle afstand bewaart, mag hier wel duidelijk zijn. Nergens wordt het lichtspel zo primair in ogenschouw genomen als in dit beeld. Maar in welke dimensie strekt die weloverwogen afstand, het respect ervan, zich uit? De blik ligt niet zomaar in het verlengde van een zijdelingse observatie, ze getuigt niet van een positie die zich ophoudt aan de scheidslijn. Kijk maar. De fotografe staat zo goed als in het midden van het geharkte pad. Dat wil zeggen: geen positie die meer voorrecht heeft dan deze. Dat wil ook zeggen: als desoriëntatie alsnog toeslaat, heeft die niets te maken met de karakterloze pretenties van het blikveld, maar met het ontregelende karakter van de lichtjes, die aan netjes onderhouden grint geen verhaal hebben. Ze waaiëren zichzelf uit in golven, een meter of zo boven zand en groen. Als het verderop afbuigende pad waarop de fotografe staat ons al enige diepte schenkt, dient die slechts ter afbraak van de kapsones van de kijker.

Kijk nu naar de lichtjes rond de hut.

Opnieuw staat de onvaste wirwar der lichtjes tegenover – bemerk het raster centraal in beeld – het strakke kader waar wetenschappers, fotografen zo erg van houden. Meer echter is hier in het zicht gezet. We denken ook aan de antropologe, voor wie in zulk een zomerhuisje een wereld open ging. Ook zonder die gedachte schrijnt er de mateloze natuur aan de menselijke geborgenheid. En wordt ons de oefening voorgelegd onze blik te navigeren naar twee ruimtes toe, in de bittere vaststelling dat ons andermaal een schutshaven ontzegd zal worden. Het graduele aandruppelen van opflitsende lichtjes staat er namelijk tegenover een doodse duisternis. De huiselijkheid van de hut is niet zozeer een menselijke, als wel een ondoorgrondelijke eigenschap. Deze zwarte zuigkracht lijkt – samen met onze categorieke aanspraken – ook de leegte van onze gedeelde intimiteit open te leggen. Ze weet je ervan te doordringen waarom het niks wordt met onze woorden, hoe geborgen ze ons ook toeschijnen.

Kijk ten slotte naar de blauwe bomen.

Van ver komen de flitsjes aangewarreld. Geen pad ditmaal dat ons in de richting stuurt, geen huis dat ons als toevlucht dient. Toch cirkelt om het beeld ook hier de tautologie van het kijken. Zeker zorgen de bomen, opvallend blauw, voor verticale lijnen en wordt in de verte een horizonlijn gesuggereerd. Met de struik vooraan in beeld ontstaat op die manier diepte, beweging, ruimtelijkheid. Maar 'die manier' laat zich niet zo eenvoudig verklappen, dat is wel het overrompelende. De patronen (bomen hoog, horizon ver, struik nabij) zijn slechts als zodanig ervaarbaar dankzij het beeld – zo niet hadden we niet geweten waarnaar te kijken. Het dessin doet beroep op onze blik die zien wil: het laat ons de ruimte zien alsof er daarbuiten geen ruimte is. De lichtjes komen ons in golven tegemoet, omdat we

dat zo willen. De foto weet minder: ze laat ons zien dat er bomen, lichtjes zijn. Dat ze ons toegewuifd schijnen, is zaak van de ruimte waarin de kijker staat.

Het zijvlak van waarop Katrien Vermeire naar deze realiteit, deze Light Show kijkt, is die van het planken terras van waarop de antropologe haar zomerende jeugd beleefde. De zwaarte der wetenschap hindert haar niet, louter het lichtende wonder opent de wereld voor haar. Bovendien verkeert ze in een staat van genade, door de exclusiviteit van haar ervaring. Niemand heeft aan die positie een boodschap, niemand deelt op het ogenblik zelf haar verhaal.

Pas door de foto's te tonen, klapt een wereld van woorden open.

En worden zij (de fotografe, de antropologe) tot zwijgen gedwongen.

Wat lijken ze erg op de held uit het toneelstuk van Stein.

VI/

A = B

Volgens het boekje kan je tussen de waarneming van een foto en de identificatie van het onderwerp ervan een gelijkheidsteken plaatsen. De parallel gestrekte beentjes van dit teken zijn mogelijk onze allerliefste houvast. Samen vormen ze de gladste overgang tussen wereld en weten. Een zebrapad in miniatuur.

Maar komt zo'n leesteken ons wel van pas bij het bekijken van deze foto's?

Het onmatige gewriemel, de overloed van flitsend geel, lijkt hier een andere orde te suggereren. Waarmee valt ze samen, deze lumineuze weldaad? Hoe ze zich ook voortbeweegt – van foto naar foto, maar ook binnen de foto zelf –, deze massa licht valt niet zomaar te hertekenen tot een herkenbaar stelsel coördinaten op een assenstelsel. De ons voorgehouden doorsteek naar eender welke, tot feiten herleidbare dimensie is opgebroken, en parameters gaan aan het schuiven.

A ≠ B

Nog in je helderste waarneming zou je kunnen denken dat Katrien Vermeire fotografische trucs en foefjes toepaste. Waardoor het breekvlies van het beeld ook door de materie zelf doorstoken wordt, en de identificatie verglijdt tot slechts kleuren, vormen overblijven. Alsof het moerasdonkere toneel, bladerend geboomte inclusief, slechts ten dele achterland is, maar tegen de achterkant kleeft van als werkelijkheid voorgestelde computergeel. Alsof, alsof.

Maar het is niet zo.

Niets is zo kunstmatig als het lijkt.

In ogenschouw wemelt de realiteit.

De wetenschapper – doorgaans zo koel, gereserveerd – heeft goed begrepen dat hier geen kunstjes uitgehaald werden. In een poging om zijn verwondering om deze foto's uit te spreken, neemt hij niet langer vrede met de wiskundige nuchterheid van het gelijkheidsteken. Uitroeptekens heeft hij, die de

eenvoud van de essentie viert, nodig om zijn verbazing uit te drukken. En wel liefst zoveel mogelijk. 'These are the most lovely pictures that I have ever seen!!!! Wow!!!!!!!!!! I've just viewed all of these pictures briefly, and they are stunning.' Wat is geestdrift, als ze ogenblikkelijk is, toch mooi.

A !!!!!!!!!!! B

Dat slaat echt nergens op. Of toch?

Merk op dat in zijn woorden een doorsteek gemaakt wordt naar een herovering van wetenschappelijkheid. Hij is bij voorbaat wel zo eerlijk om twijfel te zaaien over zijn woorden, alsof hij zich reeds verontschuldigen moet voor zijn onwetenschappelijk enthousiasme. 'I wrote what I think the pictures told me. The scientific story? I'm not sure.'

Eenmaal losgekomen van zijn verbazing tracht hij de ruimte te bepalen. Hij vraagt zich af hoe hoog de camera zich van de bodem bevindt. Hij stelt geribbelde lichtgolven vast, vooral dan in de flitsjes die zich dichtbij de lens bevinden. Vragen worden gesteld bij de snelheden waarmee de lichtjes zich voortbewegen, de compactheid van hun groeperingen, maar ook: de ruimtelijke dispositie van kleinere subgroepen die zich nu eens boven, dan weer onder de grote massa begeven. Nooit eerder werd de Light Show zo accuraat, zo gewetensvol in beeld gezet, daar is hij van overtuigd. Aan hem nu om antwoorden op ontwaarde vragen te formuleren.

Beslist tarten deze foto's het wetenschappelijk uitleggingsvermogen. Alleen al door de verstilling van wat in werkelijkheid een langdurige gebeurtenis is, verlenen ze het fenomeen een duurzaamheid die om uitleg vraagt. Maar is die uitleg wel zoveel waard? Is ze niet andermaal het resultaat van de blik die zien wil? Het besef van die gedachte ondermijnt de vraagstelling zelf, en bij uitbreiding daarvan: de hoop om – voor eens en voor altijd – de werkelijkheid bij de kraag te vatten. Alsof hij begrijpt dat de geblutste macht van fotografie over werkelijkheid nu ook zijn discours aantast, slaat de wetenschapper, vermoeid van het enthousiaste rammelen op zijn toetsenbord, bij een van de laatste foto's de armen in de lucht: 'Story?????' Waaruit volgt: A ????? B

De vraagtekens zijn minder hopeloos dan hun neerdruppende curves doen vermoeden. De wetenschapper weet dat ook zijn vakgebied slechts een doorsteek naar de essentie voorwendt. Net als de fotografe moet hij toezien hoe wereld, tijd en licht aan zijn bedoeling ontsnappen. Hij geeft toe, aan het slot van onze gedachten hebben we niet meer dan de eigen verbeelding in handen. 'It was fun to look at these and to try to figure out what is happening.' Waarna de massa lichtjes opnieuw een vlucht neemt. En we teruggeworpen worden op de naakte foto zelf.

Je ziet wat er is.

Niet iets anders.

A = A

VII/

Tijd om af te sluiten.

Sluiterijd.

Wie licht in een doosje wil, moet geduld hebben. Er is een lange, bange nacht voor nodig opdat de ogen van de fotografe en haar lens aan het donker gewend raken. Ze kijkt het duistere woud in en laat op zich inwerken hoe de lichtjes samentroepen. Terwijl ze wacht, vraagt ze zich af wat ze eigenlijk wil laten zien. Het is de vraag die elke proefneming, ordeloos van nature, blindvoert. Uiteindelijk resten haar de woorden van de wetenschapper. 'All you need to do is be there, out in nature.'

Nu komt haar ook voor dat het einde van dit proces, deze actie niet bepaald is, en dat geen verifieerbare grenzen gesteld zijn aan het nemen van haar foto's. In de onbepaaldheid van die idee gaat een dwingende onzekerheid schuil. Eens moet ze de knop indrukken, de ogen sluiten voor hoe de werkelijkheid zich ontvouwt. Eens moet de lens gesloten worden opdat wij kunnen zien.

De tijd die nodig is om deze glinstering binnen een beeld te vangen, is niet de onze. Een tijd, zo je wil, waarvan enkel goden de maat kennen. God's speed, laat ons zeggen. De ranger zou er, stilzwijgend, mee instemmen. Er is een tijd die je het gevoel bezorgt dat dit bestaan minder waard is dan wat je omringt. Alan Watts – nog zo'n eenzame ranger, gids in het kreupelhout van onze gedachten – spreekt in dat verband over de vreugdevolle deelname aan de kosmos. Met Nietzscheaanse euforie stelt hij in *The Joyous Cosmology* zijn vrolijke wetenschap voor. Lees wat hij schrijft. De tijd zoals we die kennen en ervaren, is uitermate subjectief. Haar gedaante vormt zich om onze interesse en verveling, schikt zich naar routine, doel, deadline. De kritiek op een valse, menselijke tijd mag wel zo aanhalig klinken, Watts woorden houden ons verwondering, geen moraal voor: 'Here the present is self-sufficient, but it is not a static present. It is a dancing present – the unfolding of a pattern which has no specific destination in the future but is simply its own point. It leaves and arrives simultaneously, and the seed is as much the goal as the flower.' Het dansende heden – is dat het begrip waarnaar gezocht werd?

Kijk nu op naar de lichtjes in de foto's.

Zie ze zweven in stilte. Zie ze bewegen, stokstijf stil.

De camera van Katrien Vermeire staat niet afkeurend tegenover de speelsheid van Watts dansende heden. Haar foto's brengen werelden bijeen die aan het bewegen gaan. De ranger die zijn hogere orde ziet. De antropologe die herinnering onderwerpt aan zwijgzaamheid. De wetenschapper wiens weten grensmuren aanstoot.

Zodra hun verhalen miniaturen geworden zijn, glimmen ze op en schieten dansend door de lucht.

Het gebeurt in geen tijd.

Je hebt er geen weet van.

Tom Janssens